

Motion till riksdagen 2023/24:2062

av **Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)**

En stark och kvalitativ Sis-vård i hela landet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över de lagar som reglerar Sis så att dessa harmonierar bättre med verksamhetens uppdrag och önskemål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljning bör fasas ut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten för personal att använda skyddsutrustning vid särskilt farliga situationer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att utreda kroppskameror för anställd personal på Sis och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndighetens uppdrag i att förbättra arbetet med att möta barn och unga med omfattande psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda frågan om att ge myndigheten rätt att neka unga som faller utanför deras lagstadgade verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis inom sina verksamheter ska servera en varierad och hälsosam kost och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att Sis ska bli en mer attraktiv arbetsgivare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör analysera behovet av fler utbildningsinsatser för personal på Sis verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen aktivt bör verka för kompetenshöjande insatser för personal anställd vid Sis och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis i sitt rekryteringsarbete särskilt tar frågan om lämplighet i beaktande och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis ska arbeta för ett ökat fokus och ett aktivt arbete i att främja hälsa och välmående och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att ungdomar med socialt nedbrytande beteende inte låses in med grovt kriminella ska vara en självklarhet. Statens institutionsstyrelse, Sis, är en statlig myndighet som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård. Där behandlas ungdomar med allvarliga psykosociala problem och unga vuxna med missbruksproblem, men under slutet av 1990-talet utökades uppdraget till att verksamheten även ska ta emot ungdomar som dömts till sluten ungdomsvård för grovt kriminella brott. Det är således en stor variation av ungdomar som vistas på Sis-hemmen, både vad gäller ålder och orsak, vilket gör att rätt personal och kompetens inom verksamheten och avdelningarna är grundläggande för att nå en väl fungerande verksamhet.

För Sverigedemokraterna är det självklart att ungdomar med allvarliga psykosociala problem inte bör låsas in med grovt kriminella. De grovt kriminella ungdomarna bör snarare hanteras av Kriminalvården, vars förutsättningar att hantera sådana ungdomar torde vara avsevärt bättre. På så sätt kan Sis lägga ett större fokus på vård och behandling, som i sin tur innebär att fler platser frigörs i den redan överbelastade verksamheten.

Tidöavtalet

Under det gångna året har Sis varit ett ämne som blossat upp efter att rymningar, misskötsel och kriminalitet på boenden uppmärksammats allt mer i takt med att fler och fler händelser skett runtom i hela landet. Det har aldrig varit mer tydligt att Sis är i stort behov av omfattande förändring för att alla placerade barn och unga ska kunna få en trygg och säker placering, och samarbetspartierna har kommit överens om att det behövs en grundlig översyn av hela verksamheten.

Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) har noterat en upprepning av hot, våld och kränkningar riktade mot unga flickor, både från anställda och andra individer som befinner sig på samma vårdinrättning. Samtidigt har det varit möjligt för ungdomar involverade i gängkriminalitet att engagera sig i aktiviteter såsom brottsplanering, hot, missbruk och förberedelser för att lämna platsen utan tillstånd.

Inom ramen för Tidöavtalet finns viktiga åtgärder som ska genomföras. Bland annat ska de grovt kriminella inte vara inlåsta med unga med psykosomatiska problem som behöver vård och behandling – dessa menar vi ska flyttas över under Kriminalvårdens ansvar. Sis-placerade barn ska ha en trygg och säker vård.

För att komma till bukt med de stora problem som finns med införsel av vapen, droger och andra farliga föremål ska säkerheten ökas genom visitationer och bättre kontroller för att kunna garantera de boende och personal säkerhet. Det ska inte vara möjligt att smuggla in droger och vapen under permissioner eller besök.

För att göra sådan införsel betydligt svårare och i bästa fall helt stoppa möjligheten till rymningar är begränsningen av elektronisk kommunikation en viktig åtgärd. Regeringens utredare föreslår därför ökade befogenheter för att begränsa kommunikationen och därmed minska brottsplanering, missbruk eller rymningar. Vidare har regeringen aviserat att en översyn av Statens institutionsstyrelse ska genomföras där syftet är att såväl dess uppdrag som dess syfte ska analyseras. Det är angeläget och vi välkomnar det.

En drogfri, trygg och säker tvångsvård

De senaste åren har flera rapporter från olika instanser larmat om brister inom Sis verksamheter. Det har bland annat framkommit uppgifter om den bristande kontrollen inom verksamheterna för att uppmärksamma och garantera en drogfri och trygg miljö. Placerade ungdomar vittnar om att det är hur enkelt som helst att få tag på droger när de är placerade, och för en del har det till och med varit inkörsporten till ett långvarigt missbruk. Flickor vittnar också om sexuella övergrepp och övervåld. Sis måste kunna garantera att verksamheten är fri från droger och våld och måste därför också ges förutsättningar att kunna leva upp till det. Sverigedemokraterna anser att personal vid misstanke om införsel av droger bör ges möjlighet att begära kroppsbesiktning, vilket idag inte är möjligt.

Tillgången till olika kommunikationsmedel, såsom läsplattor och mobiltelefoner, bör på ett mer effektivt sätt kunna begränsas för att säkerställa att sådan kommunikation blir svårgörlig. De lagar som reglerar Sis-verksamheten bör ses över för att bättre harmoniera med verksamhetens uppdrag och önskemål.

Stärkt kontroll och tillsyn

Sverigedemokraterna ser det som angeläget med en kontinuerlig och noggrann kontroll och tillsyn av landets samhällsvård. Regeringen bör se över de lagar och regler som finns samt se över hur man kan säkerställa att dessa efterföljs för att undvika att missförhållanden förekommer i de olika typerna av boenden. Barn som placeras i landets samhällsvård är sårbara och många gånger saknas en familjär trygghet, vilket gör det extra viktigt att samhället tar sitt ansvar för att ge alla människor goda möjligheter till en trygg framtid.

Utfasning av avskiljning som redskap

Sverigedemokraterna har också följt dialogen kring myndighetens rätt eller inte rätt att använda sig av redskapet avskiljning. Vi anser att verktyget att avskilja ungdomar ska fasas ut, och att Sis intensivt bör arbeta med att bygga upp metoder och arbetssätt inom sin verksamhet för att kraftigt minska antalet avskiljningar för att göra sig redo för att avskiljning avskaffas. Det är då av vikt att andra metoder har etablerats inom myndigheten till dess. Vi anser samtidigt att det är viktigt att myndigheten har de redskap och

verktyg som gör att personalen på ett säkert och etiskt sätt kan skydda unga som har ett destruktivt beteende. Redskap som främst skyddar den unge från sig själv men också för att personalen ska kunna ha en trygg arbetsmiljö.

Säkerhetsutrustning för personal att skydda sig i hotfulla situationer

Särskilt högklassade avdelningar där ungdomar med komplex problematik vårdas, där man ibland kan få in ungdomar som kan vara kraftigt utåtagerande, våldsamma och rent farliga, bör personal ha möjligheten att tillgå någon form av skyddsutrustning för att skydda sig mot slag och sparkar och från att bli bitna eller spottade på, det ur en skydds- och säkerhetsaspekt både för personal och för ungdom.

Kroppskameror för anställd personal

Hot och våld är tyvärr en stor del av vardagen för personal inom Sis. Enligt Akademikerförbundets medlemmar som är anställda på Sis-hem uppger nästan varannan anställd att de utsatts för hot och våld på arbetsplatsen. Detta visar en undersökning av Novus från 2022.

Vidare är det få situationer där personal utsatts för hot och våld som polisanmäls. I en granskning från P4 Örebro framkommer att endast 5 av 73 incidenter om hot och våld på Sis-hemmet Bergsmansgården anmälts sedan 2020. Detta trots att utgångspunkten egentligen är att personal som utsätts ska polisanmäla detta.

Trots att Sis-personal inte arbetar ensamma kan det uppstå situationer där ingen mer än den placerade unga och en anställd hamnar ensamma i en våldsam eller hotfull situation. I väntan på utredning av ärendet kan den anställda bli avstängd i flera veckor, och det kan vara svårt att bena ut vad som faktiskt hänt när det är ord mot ord. För att öka personalens trygghet och säkerhet skulle kroppskameror kunna vara ett alternativ för personal vid vissa situationer.

Kroppskameror är bland annat något man i en pilotstudie från Arriva testat på regionaltåg, och i utvärderingen av detta framkommer att kroppskamerorna är något som ökat tågvärdars trygghet markant. Tanken med kroppskamerorna har varit att tågvärdarna hämtat ut en kroppskamera inför sitt pass med hjälp av id-kontroll, och att utgångspunkten är att kamerorna är avstängda fram tills att det uppstår en hotfull situation och den anställda satt på kameran. Inspelningarna i sin tur har inte fått användas eller tittas på av någon annan än Polismyndigheten om en situation uppstått, vilket betyder att de anställda inte själva har tillgång till inspelningen. Efter två dygn har filmen automatiskt raderats om situationen inte lett till att man tagit händelsen vidare.

Sverigedemokraterna anser att kroppskameror kan vara ett bra redskap för Sis-personal att kunna använda vid särskilda händelser där situationen så kräver. Detta självfallet med respekt för de placerades integritet. Regeringen bör därför utreda möjligheten till kroppskamera för personal anställd på Sis-hem.

Sis verksamhet täcker upp för psykiatrins brister

Sis har ett brett uppdrag i att möta barn och unga med olika behov. Vi ser också att barn och unga allt som oftast har ett allt tyngre vårdbehov och gruppen unga med allvarliga psykosociala och psykiska tillstånd placeras idag inom Sis verksamhet. Det vittnas om att flera av dessa ungdomar egentligen borde ha placerats inom barn- och ungdomspsykiatri, men att kommunerna i sitt arbete inte får in ungdomarna på bup och då väljer att i andra hand placera på Sis. Det är också tveksamt om Sis egentligen har ett lagstadgat uppdrag att möta unga med ett starkt behov av psykiatri.

Regeringen bör se över frågan om Sis är en lämplig myndighet för att möta dessa ungdomar samt överväga att ge myndigheten rätt att neka unga som faller utanför deras lagstadgade verksamhet. Det har myndigheten inte idag. Regeringen bör dock främst verka för att få en väl fungerande barn- och ungdomspsykiatri som har förmågan att möta efterfrågan när det gäller barn och ungas psykiska ohälsa.

En bättre översyn av verksamheten

Missförhållanden och vanvård på samhällsvårdsinstanser har länge uppmärksammats i media vilket motiverar att ytterligare tillsyn bör tillämpas för barns, föräldrars och hela samhällets skull samt för att motverka att missförhållanden fortsätter att förekomma i framtiden. Inspektioner bör inte bara göras då indikationer om problem i en verksamhet finns, utan även som en åtgärd för att förebygga olägenheter i framtiden. Antalet inspektioner av HVB- och Sis-hem och LSS-boenden bör öka ytterligare. En översyn av landets anläggningar bör göras för att säkerställa att de är anpassade och håller god säkerhet för att trygga såväl personalen som de boende.

En verksamhet med kompetent och väl anpassad personal

Personalen inom Sis-verksamheten gör ett viktigt arbete i att skapa en trygg, säker och stabil miljö för de barn och unga som av olika anledningar befinner sig på boendet. Däremot finns det idag stora problem med att kompetensen hos personalen är bristfällig, delvis på grund av kortvarig och tillfällig vikariepersonal men även kopplat till rekryteringssvårigheter inom yrket med en låg lönebild sett till det som arbetet innebär. Sverigedemokraterna anser att regeringen aktivt bör verka för att säkerställa en trygg, säker och attraktiv arbetsmiljö inom Sis-verksamheten för en välmående och kompetent personal som leder till att de unga får den hjälp, stöd och behandling de behöver. Vidare anser vi att regeringen bör arbeta för att säkerställa en konkurrenskraftig arbetsplats där rekryteringen av personal inom Sis-verksamheten håller god kvalitet och grundas på kompetens, utbildning och lämplighet särskilt anpassad för just den specifika verksamheten.

Med mål att skapa en god hälsa – varierad och hälsosam kost

Sis tar inte sällan emot barn och unga med en trasslig uppväxt, där bland annat föräldrars förmåga av olika orsaker varit enormt bristfällig, där ohälsa kopplat till otrygghet, missbruk och destruktiv omgivning har satt tydliga spår hos den unge. Det påverkar givetvis det psykiska måendet, vilket i sin tur allt som oftast tar sig uttryck i

olika former av ätstörningar. Här har Sis en viktig uppgift att inom sitt uppdrag arbeta för att stärka hälsan och välmåendet hos den unge. Det kan bland annat ske genom regelbunden utevistelse, rörelse och en varierad kost som är anpassad till den unges aktiviteter. Det bör även inom Sis finnas ett fokus och ett aktivt arbete med att främja hälsa och välmående.

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Carita Boulwén (SD)

Mona Olin (SD)

Linda Lindberg (SD)

Angelica Lundberg (SD)

Leonid Yurkovskiy (SD)